

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ ՊԱԼԱՏ**

**Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Գյուղական
ձեռնարկությունների և փոքրածավալ առևտրային գյուղատնտեսության զարգացում»
ծրագրի նկատմամբ իրականացված վերահսկողության արդյունքների վերաբերյալ**

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Վերահսկողության հիմքը՝ Հայաստանի Հանրապետության Վերահսկիչ պալատի
2008 թվականի գործունեության տարեկան ծրագրի 11.2 կետը և Վերահսկիչ պալատի
խորհրդի 2008 թվականի մարտի 25-ի թիվ 18 որոշումը:

Վերահսկողության նպատակը՝ «Գյուղական ձեռնարկությունների և
փոքրածավալ առևտրային գյուղատնտեսության զարգացում» ծրագրի միջոցների
օգտագործման նպատակայնությունը, արդյունավետությունը և
համապատասխանությունը վարկային համաձայնագրին և ՀՀ օրենսդրությանը:

Վերահսկողության առարկան՝ «Գյուղական ձեռնարկությունների և փոքրածավալ
առևտրային գյուղատնտեսության զարգացում» ծրագրի (այսուհետ՝ Ծրագիր)
միջոցները, դրանց օգտագործմանն ուղղված գործարքներն ու ընթացակարգը:

Վերահսկողության օբյեկտը՝ «Գյուղատնտեսական բարեփոխումների
աջակցություն ծրագրի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկ,
«Գյուղական ֆինանսավորման կառույց-ծրագրի իրականացման գրասենյակ»
պետական հիմնարկ

Վերահսկողության ծավալը՝ Վերահսկողության նպատակներին հասնելու համար
2006թ., 2007թ. և 2008թ. (հունվար - մայիս ամիսներին) ծրագրի կատարողականի
վերլուծությունը, ծրագրի թվով 4 բաղադրիչներով կատարված աշխատանքների
ստուգումը:

Վերահսկողության կատարման ժամկետը՝ 22.04.2008 - 02.07.2008թթ.

Վերահսկողությամբ ընդգրկված ժամանակահատվածը՝ 01.10.2006թ.-ից մինչև 01.06.2008թ.-ը:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝

Դիտարկման փուլում ստացված տեղեկատվության ուսումնասիրության արդյունքում, Ծրագրի «Աջակցություն փոքր գյուղական ձեռնարկություններին», «Աջակցություն ֆերմերային տնտեսության զարգացմանը» և «Համայնքների տնտեսական զարգացում» բաղադրիչները համարվել են էական, և հետևյալ ծրագրերն ընդգրկվել են վերահսկողության մեջ.

- Ենթավարկերի տրամադրումը,
- Մրցակցային դրամաշնորհների տրամադրումը,
- Տեխնոլոգիաների գնահատման ծրագրեր,
- Համայնքներում դրամաշնորհների տեսքով իրականացված աշխատանքները (խմելու ջրագծեր, ոռոգման ցանցեր, գազաֆիկացում, գյուղտեխնիկայի տրամադրում և այլն),
- Շինարարական աշխատանքները, ընտրանքային կարգով այցելություն է կատարվել ՀՀ Արագածոտնի և Լոռու մարզերի 6 համայնքներ,
- Ապրանքների և սարքավորումների ձեռքբերումը,
- Խորհրդատվական և ուսուցման/վերապատրաստման ծառայությունները:

Վերահսկողության արդյունքները՝

Ծրագրի նպատակն է՝ աջակցել փոքր և միջին գյուղական ձեռնարկությունների զարգացմանը՝ ա/մեծացնելով ֆերմերների և գյուղական ձեռնարկությունների շուկա մուտք գործելու կարողությունը, բ/խթանելով գյուղական վայրերում շուկայական կողմնորոշում ունեցող մասնավոր և պետական ներդրումները:

Ծրագրի բաղադրիչներն են՝

Մաս Ա. Աջակցություն փոքր գյուղական ձեռնարկություններին,

Մաս Բ. Աջակցություն ֆերմերային տնտեսության զարգացմանը,

Մաս Գ. Համայնքների տնտեսական զարգացում,

Մաս Դ. Ծրագրի իրականացում,

Ծրագրի արժեքը կազմում է 27.95 մլն ԱՄՆ դոլար, այդ թվում՝

- ՄՁԸ վարկային միջոցներ՝ 20,000.0 հազ. ԱՄՆ դոլար, ՀՀ բյուջեի համաֆինանսավորման և ԳԱՀԿ-ին¹ և ԳԱՄԿ-երին² ՀՀ պետական բյուջեից

¹ Գյուղատնտեսության աջակցության հանրապետական կենտրոն

² Գյուղատնտեսության աջակցության մարզային կենտրոն

ֆինանսավորման միջոցներ՝ 1,182.7 հազ. ԱՄՆ դոլար, այլ աղբյուրների միջոցներ (շահառուների ներդրումներ)՝ 5,019.03 հազ. ԱՄՆ դոլար,

- Ճապոնական դրամաշնորհի միջոցներ՝ 1,748.51 հազ. ԱՄՆ դոլար:

Ծրագրի սկզբից մինչև 01.06.2008թ.-ը Ծրագրի կատարողականը կազմում է 52.0% (Աղյուսակ 1, մանրամասն ըստ բաղադրիչների՝ Հավելված 1-ում):

Աղյուսակ 1

Ծրագրի կատարողականն ըստ տարիների

հազ. ԱՄՆ դոլար

Տարի	Նախատեսված գումարը	Կատարված աշխատանքները	Կատարողականը	Փաստացի վճարումները
2006թ. (հոկտեմբեր-դեկտեմբեր)	1,301.67	861.9	66.2%	842.05
2007թ.	8,123.05	8,065.09	99.3%	7,925.63
2008թ. (հունվար-մայիս)	4,492.0	4,053.82	90.2%	4,040.85
Ծրագրի սկզբից մինչև 01.06.2008թ.-ը	27,950.24	14,536.79	52.0%	14,465.84

Մաս Ա. Աջակցություն փոքր գյուղական ձեռնարկություններին

«Գյուղական ֆինանսական ծառայություններ» ենթաբաղադրիչ

ՀՀ կառավարության 14.07.2005թ. թիվ 1005-Ն որոշմամբ ստեղծվել է «Գյուղական ֆինանսավորման կառույց-ծրագրի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկը (այսուհետ՝ ԳՖԿ): ԳՖԿ-ն Ծրագրով նախատեսված վարկային գծի իրականացման շրջանակներում աշխատում է հինգ Մասնակից ֆինանսական հաստատությունների (այսուհետ՝ ՄՖՀ) հետ՝ «Անելիք բանկ» ՍՊԸ, «Ակբա-Կրեդիտ Ագրիկոլ Բանկ» ՓԲԸ, «Արդշինինվեստ Բանկ» ՓԲԸ, «Կոմվերս Բանկ» ՓԲԸ և «Ինեկո բանկ» ՓԲԸ: ՄՁԸ վարկային միջոցներից գումարները բանկերին տրամադրվում են հետևյալ տոկոսադրույքներով՝ ՀՀ դրամով փոխառությունների դեպքում՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի վերաֆինանսավորման գործակցին (կիսամյակային) գումարած 2 տոկոս, ԱՄՆ դոլարով փոխառությունների դեպքում՝ ԱՄՆ դոլարի 6 ամսյա ԼԻԲՈՐ-ին գումարած 1 տոկոս:

01.06.2008թ. դրությամբ հինգ բանկերից Ծրագրին մասնակցում են չորսը: Վարկային գծից տրամադրվել է 43 ենթավարկ՝ 2,816,750.0 ԱՄՆ դոլար և 38,500,000.0 դրամ գումարով (մանրամասն՝ Հավելված 2-ում):

Աղյուսակ 2

ՄՖՀ	Տրամադրված ենթավարկեր		
	Քանակը	ԱՄՆ դոլար	դրամ
«Ակբա-Կրեդիտ Ագրիկոլ Բանկ» ՓԲԸ	1	150,000.0	-
«Անելիք բանկ» ՍՊԸ	24 (5-ը՝ մինչև 10,000.0 ԱՄՆ դոլար, 12-ը՝ 10,000.0 - 50,000.0 ԱՄՆ դոլար, 7-ը՝ 50,000.0 – 150,000.0 ԱՄՆ դոլար)	949750.0	38,500,000.0

«Կոնվերս Բանկ» ՓԲԸ	8 (4-ը՝ 10,000.0 - 50,000.0 ԱՄՆ դոլար, 4-ը՝ 50,000.0 – 150,000.0 ԱՄՆ դոլար)	505,000.0	-
«Ինեկո բանկ» ՓԲԸ	10 (10-ը՝ 50,000.0 – 150,000.0 ԱՄՆ դոլար)	1212000.0	-
«Արդշինինվեստ Բանկ» ՓԲԸ	-	-	-
Ընդամենը	43	2,816,750.0	38,500,000.0

«ԱԿԲԱ-Կրեդիտ Ագրիկոլ Բանկ» ՓԲԸ-ը տրամադրել է ընդամենը մեկ ենթավարկ (2007թ.-ի սեպտեմբերից չի տրամադրվել ոչ մի ենթավարկ)՝ հիմնավորելով այն բանով, որ տոկոսադրույքը, որ բանկը պահում է հաճախորդներից, շատ բարձր է: «Արդշինինվեստ Բանկ» ՓԲԸ-ն վարկային գծից դեռևս չի տրամադրել ոչ մի ենթավարկ: Վերջինիս կողմից տրամադրվող ենթավարկի վերաբերյալ երկու դիմում մերժվել են ԳՖԿ Վարկային խորհրդի կողմից՝ գյուղական ներդրումների ուղեցույցներին չհամապատասխանելու պատճառով:

Ուսումնասիրությունների արդյունքում պարզվեց, որ վարկային գծից տրամադրվող ենթավարկերի միջին չափը 2007թ. սեպտեմբերից մինչև 2008թ. հունիսի 20-ը նվազել է 15.4% (80,550.0 ԱՄՆ դոլարից դարձել է 68,149.2 ԱՄՆ դոլարի), մինչդեռ մեկ տարի առաջ ենթավարկերի միջին չափը կազմում էր 130,000.0 ԱՄՆ դոլար: «Անելիք Բանկ» ՍՊՆ տրամադրել է մինչև 10,000.0 ԱՄՆ դոլար գումարով հինգ ենթավարկ, ներառյալ՝ երկու ենթավարկ՝ 5,000.0 ԱՄՆ դոլարի չափով:

Առևտրային բանկերի կողմից ենթավարկի տրամադրման համար ապահովման միջոց է կիրառվել միայն գրավն այն դեպքում, երբ կարող էին օգտագործվել ապահովման միջոցների այլ ձևեր, օրինակ՝ երաշխիքային ապահովում (երբ բացակայում է գրավը):

Ծրագիրը նախատեսում է աշխատել տարբեր ֆինանսական միջնորդների՝ առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների հետ, մասնավորապես՝ այն հաստատությունների հետ, որոնք առաջարկում են լիզինգային և միկրոֆինանսավորման ապրանքներ (ԳՖԿ-ի «Գյուղական ներդրումների ծրագիր» (կետ 19)): Մինչ վերահսկողության ժամանակահատվածը Ծրագրին մասնակցում են միայն առևտրային բանկերը:

Ուսումնասիրության արդյունքում արձանագրվել է, որ առևտրային բանկերի կողմից վարկերը տրամադրվել են *միայն 18 ամիսը գերազանցող* մարման ժամկետով ենթածրագրերի համար, որոնք նպատակաուղղված են երկարաժամկետ ներդրումային կապիտալի ֆինանսավորման համար: Շրջանառու կապիտալի (մինչև 18 ամիս)

ֆինանսավորում առևտրային բանկերի կողմից 01.06.2008թ. դրությամբ չի իրականացվել:

ՀՀ և առևտրային բանկերի միջև կնքված Փոխառության համաձայնագրերը և դրանցով նախատեսված վարկային գծից գումարների տրամադրման ժամանակացույցի դրույթներն ուսումնասիրելու արդյունքում արձանագրվել են առևտրային բանկերում ԳՖԿ-ից ստացվելիք վերաֆինանսավորման միջոցների ուշացման փաստեր (պահանջված 3 օրից ավելի, Փոխառության համաձայնագիր 4.04 կետ), քանի որ ԾԻԳ-ը ոչ միշտ է ԳՖԿ-ին ապահովում վարկային միջոցների նկատմամբ պահանջները:

ՀԲ-ի առաքելությունն ուսումնասիրել է առևտրային բանկերում վարկային գործերը՝ դրանց ամբողջականությունը ստուգելու նպատակով: Արձանագրվել է, որ դեռևս առկա են առանձին դեպքեր, երբ վարկային միջոցների օգտագործումը հաստատող փաստաթղթերը բացայակում են վարկային գործում:

ԳՖԿ-ի համար ձեռք են բերվել համակարգչային սարքավորումներ (1 մոնիտոր, 1 Pentium-4 պրոցեսոր, 1 UPS, 1 տպիչ-պատճենահանող սարք)՝ 1,456.47 ԱՄՆ դոլար արժեքով, 1 օդափոխիչ՝ 3,729.89 ԱՄՆ դոլար արժեքով, ինչպես նաև՝ 1 հատ ՆԻՎԱ ավտոմեքենա՝ 11,992.48 ԱՄՆ դոլար (4,050.0 հազ. դրամ) արժեքով:

ԳՖԿ-ի համար ձեռք բերված 1 հատ «ՆԻՎԱ» մակնիշի ավտոմեքենան ԾԻԳ-ի կողմից ի պահ է հանձնվել ԳՖԿ-ին 27.11.2007թ.-ին: 01.06.2008թ. դրությամբ ավտոմեքենան չի ստացել համապատասխան գրանցում:

«Գյուղական գործարար կապերի խթանում» ենթաբաղադրիչի շրջանակներում նախատեսվել է դրամաշնորհների տրամադրում՝ շուկայի մատչելիության մեծացման և արտադրողների ու վերամշակողների միջև կապերի ամրապնդման համար: Ծրագրի սկզբից հայտարարվել է դրամաշնորհների տրամադրման չորս փուլ (հինգերորդ փուլը պետք է սկսվի 2008թ. հունիսի 20-ից): Չորս փուլերի ընթացքում ներկայացվել են 259 հայտեր, 3-րդ և 4-րդ փուլերում ներկայացվել են նաև 26 դիմումներ՝ նախկին փուլերում մասնակցած և Մրցակցային դրամաշնորհների հանձնաժողովի (այսուհետ՝ ՄԴՀ) կողմից մերժված հայտատուների կողմից: Արդյունքում, հաստատվել են 38 ծրագրեր, որից 37-ը գտնվում են ընթացքի մեջ (ՀՀ 9 մարզերի³ 37 ֆերմերային խմբեր), մեկ պայմանագիրը խզվել է, քանի որ շահառուն չի ներկրել պայմանագրով նախատեսված «ռոմանովյան» ցեղի ոչխարները, և հատկացված 6,162,660.0 դրամ գումարը

³ Դեռևս ծրագրեր չեն հաստատվել միայն Սյունիքի մարզում՝ մարզից ներկայացված հայտերը չերաշխավորվելու պատճառով:

վերադարձվել է ԾԻԳ-ի հաշվին: 37 ծրագրերի պայմանագրերի ընդհանուր արժեքը կազմում է 641,400.0 ԱՄՆ դոլար (Հավելված 3), դրամաշնորհները ֆինանսավորվում են Ծրագրի վարկային միջոցների հաշվին), 01.06.2008թ. դրությամբ շահառուներին փաստացի վճարվել է 365,470.0 ԱՄՆ դոլար (վերջին փուլի 16 պայմանագրերով փաստացի վճարումներ դեռևս չեն կատարվել, քանի որ դրանք ստորագրվել են 31.05.2008թ.-ին):

2008թ. սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսներին կավարտվեն I փուլի 7 ծրագրեր: Նույն ամիսներին նախատեսվում է ՀՀ-ում անցկացնել Ազգային կոնֆերանս-ցուցահանդես, որտեղ ներկայացվելու են վերոնշյալ բոլոր ծրագրերը: Կոնֆերանսի նպատակն է՝ այս ծրագրերի իրագեկումը և ներկայացումը հանրությանը:

Մաս Բ. Աջակցություն ֆերմերային տնտեսության զարգացմանը

Բաղադրիչի «*Գյուղատնտեսական խորհրդատվական համակարգի հզորացում*» ենթաբաղադրիչով (ԳԱՀԿ և 10 ԳԱՄԿ-եր) նախատեսվել է վերանորոգել գյուղերի 345 խորհրդատվական և ԳԱՄԿ-երի 10 սենյակները: Խորհրդատվական սենյակի վերանորոգման աշխատանքների համար նախատեսվել է մինչև 200.0 ԱՄՆ դոլար: Համայնքների կողմից ներդրումը նախատեսվել է գումարի 20%-ի չափով: Գումարը փոքր լինելու պատճառով կապալառուների ընտրությունն իրականացվել է համայնքների կողմից: Ծրագրի սկզբից մինչև 01.06.2008թ.⁴ փաստացի վերանորոգվել են թվով 287 սենյակներ՝ 58,180.0 ԱՄՆ դոլար (20,970,237.0 դրամ, աղյուսակ 3) գումարով: Նախատեսվում է մինչև տարվեվերջ վերանորոգել ևս 51 սենյակներ:

Աղյուսակ 3

Մարզը	Խորհրդատվական սենյակների վերանորոգում		ԳԱՄԿ-երի վերանորոգում
	Գյուղերի քանակը	Գումարը (դրամ)	Գումարը (դրամ)
Լոռի	30	2,240,637	1,218,960
Գեղարքունիք	32	2,313,600	1,049,424
Տավուշ	25	1,906,380	1,162,608
Սյունիք	36	2,663,000	1,049,712
Արմավիր	26	2,049,500	-
Վայոց ձոր	23	1,692,300	1,052,220
Արարատ	30	2,049,500	-
Կոտայք	28	1,879,220	1,143,114
Շիրակ	30	2,305,540	1,168,800
Արագածոտն	27	2,090,240	1,102,020
<i>Ընդամենը</i>	<i>287</i>	<i>20,970,237</i>	<i>8,964,318</i>

Ուսումնասիրության ընթացքում պարզվեց, որ գրեթե բոլոր սենյակների վերանորոգման աշխատանքներն ավարտվել են ուշացումով:

⁴ Աշխատանքների իրականացումը հիմնականում սկսվել է 2006թ. հոկտեմբերից:

10 ԳԱՄԿ-ներից 01.06.2008թ. դրությամբ փաստացի վերանորոգվել են 8-ը՝ 24,282.0 ԱՄՆ դոլար (8,964,318.0 ՀՀ դրամ) գումարով⁵: Արմավիրի ԳԱՄԿ-ի վերանորոգումն իրականացվել է մարզպետարանի կողմից (պետական բյուջեի միջոցներով): Արարատի ԳԱՄԿ-ի վերանորոգման աշխատանքները չեն իրականացվել, քանի որ աշխատանքների գումարը մի քանի անգամ գերազանցել է ծրագրով նախատեսվածը:

Պայմանագրերով նախատեսվել է, որ ԳԱՄԿ-երի վերանորոգման աշխատանքների ավարտը պատվիրատուի կողմից ընդունվում է 7 օրվա ընթացքում: Սակայն թվով 5 աշխատանքների ընդունումը ԾԻԳ-ի կողմից իրականացվել է ոչ թե 7, այլ՝ մինչև 20 օրվա ընթացքում:

Վերահսկվող ժամանակահատվածում վարկային միջոցներով ԳԱՀԿ-ի համար ձեռք են բերվել համակարգչային սարքավորումներ՝ 59.1 հազ. ԱՄՆ դոլար: ԳԱՄԿ-երի համար ձեռք են բերվել համակարգչային սարքավորումներ, լաբորատոր սարքավորումներ և 10 հատ «ՆԻՎԱ» մակնիշի ավտոմեքենա, խորհրդատվական սենյակների համար՝ գրասենյակային կահույք (ընդհանուր՝ 277.8 հազ. ԱՄՆ դոլար):

«Տեխնոլոգիաների գնահատում և ցուցադրական աշխատանքներ» մասով նախատեսվել է ՀՀ մարզերում տեխնոլոգիաների գնահատման ծրագրերի (ՏԳԾ) իրականացում (հետազոտական աշխատանքների արդյունքները կիրառելի և ֆերմերներին հասանելի ու մատչելի դարձնելու համար): Յուրաքանչյուր մարզում նախատեսված է իրականացնել մեկական ցուցադրական ծրագիր:

ԿԽ-ն 2007թ. ապրիլի 9-ին հաստատել է ՏԳԾ-ի 53 և ցուցադրական 10 ծրագրեր, (համապատասխանաբար՝ 31,293.6 և 9,476.2 հազ. դրամ գումար), 2008թ. ապրիլի 8-ին՝ ՏԳԾ-ի 41 ծրագրեր՝ 22,962.1 հազ. դրամ գումարի (մինչև վերահսկվող ժամանակահատվածը՝ 2006թ.-ին հաստատվել էին 68 ՏԳԾ և 7 ցուցադրական ծրագրեր):

Աղյուսակ 4
հազ. դրամ

Մարզը	2007 թվական				2008 թվական	
	ՏԳԾ-ներ		Ցուցադրական ծրագրեր		ՏԳԾ-ներ	
	Քանակը	գումարը	Քանակը	գումարը	Քանակը	գումարը
Արագածոտն	5	2,856.6	1	933.9	5	2,739.5
Արարատ	6	3,484.0	1	897.3	4	2,210.6
Արմավիր	5	2,910.9	1	937.2	5	2,931.2
Գեղարքունիք	5	3,112.6	1	968.2	5	2,789.4
Լոռի	4	2,292.6	1	966.2	5	2,845.0
Կոտայք	8	4,831.6	1	950.6	-	-
Շիրակ	7	4,020.8	1	967.4	5	2,651.4
Սյունիք	6	3,619.4	1	960.0	5	2,893.0

⁵ Աշխատանքների իրականացումը հիմնականում սկսվել է 2006թ. հոկտեմբերից:

Վայոց ձոր	4	2,356.6	1	948.2	3	1,602.0
Տավուշ	3	1,808.5	1	947.2	4	2,300.0
Ընդամենը	53	31,293.6	10	9,476.2	41	22,962.1

Ծրագրի գնահատման փաստաթղթի համաձայն, 2006թ.-ին պետք է իրականացվեն 100 ծրագրեր, 2007թ.-ին՝ 100, 2008թ.-ին՝ 125 և 2009թ.-ին՝ 130, կամ ընդամենը 455 ՏԳԾ-ներ⁶: Փաստացի, Ծրագրի սկզբից մինչև 01.06.2008թ, իրականացման փուլում են 162 ՏԳԾ-ներ, կամ ընդհանուր քանակի 35.6% այն դեպքում երբ Ծրագրի ավարտը սահմանվել է 2009թ. նոյեմբերի 30-ը:

Բաղադրիչի *«Մերմերի և տնկիների շուկայի հզորացում»* ենթաբաղադրիչով վերահսկվող ժամանակահատվածում վարկային միջոցներով «Մերմերի գործակալություն» ՊՈԱԿ-ի և դրա 5 լաբորատորիաների համար ձեռք են բերվել 6 ՆԻՎԱ մակնիշի ավտոմեքենա (57.5 հազ. ԱՄՆ դոլար), գրասենյակային կահույք (3.85 հազ. ԱՄՆ դոլար), լաբորատոր սարքավորումներ (97.8 հազ. ԱՄՆ դոլար), շինվերանորոգման աշխատանքներ (220.37 հազ. ԱՄՆ դոլար), վճարվել են 30.57 հազ. ԱՄՆ դոլարի գործառնական ծախսեր (այդ թվում՝ վառելիք, բրոշյուրների տպագրություն), խորհրդատվական ծառայություններ՝ (նախագծային աշխատանքներ) 6.4 հազ. ԱՄՆ դոլար, «Ուսուցում և սեմինարներ» կատեգորիայով՝ 6.1 հազ. ԱՄՆ դոլար:

Այդուհանդերձ, լաբորատորիաները լիարժեք չեն գործում, ձեռք բերված ապրանքների և սարքավորումների մի մասը դեռևս տրամադրված չեն լաբորատորիաներին (գտնվում են «Մերմերի գործակալություն» ՊՈԱԿ-ում, Արմավիր Մերձավան), մի մասն էլ դեռևս մատակարարված չէ: Այսպես՝

- 6 ավտոմեքենաներից 3-ը (28.75 հազ. ԱՄՆ դոլար արժեքով) 01.06.2008թ. դրությամբ չեն հատկացվել «Մերմերի գործակալություն» ՊՈԱԿ-ի Գյումրիի, Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզային լաբորատորիաներին:

- «Մերմերի գործակալություն» ՊՈԱԿ-ի Գյումրիի լաբորատորիայի վերանորոգման աշխատանքները (14,291,842.0 դրամ գումարով) ավարտվել են մոտ մեկ տարի առաջ, սակայն լաբորատորիան դեռևս չի գործում, արդյունքում վարկային միջոցները օգտագործվել են անարդյունավետ:

- Ծրագիրն ուժի մեջ մտնելիս 2005թ. սեպտեմբերին հաստատված Գնումների պլանով նախատեսվել էր «Մերմերի գործակալության շենքի վերանորոգում»: ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարի 2005թ. սեպտեմբերի 12-ի թիվ 154-Ա հրամանով

⁶ 2006թ. հունիսի 6-16-ը ՀԲ-ի վերահսկողական առաքելության հուշագրում արձանագրվել է, որ ՏԳԾ-ների միջին ներդրումային գումարը սահմանվի 1,800.0 ԱՄՆ դոլար:

«Գյուղատնտեսության էկոնոմիկայի գիտահետազոտական ինստիտուտ» ՊՈԱԿ-ին ամրացված Երևանի Մամիկոնյանց 39ա հասցեում գտնվող շենքի 1-ին և 2-րդ հարկերը անհատույց, անժամկետ օգտագործման իրավունքով ամրացվել են «Սերմերի գործակալության» ՊՈԱԿ-ին: Այնուհետև, մեկ ամիս հետո, 2005թ. նոյեմբերի 15-ի թիվ 203-Ա հրամանով փոփոխվել է վերը նշված հրամանը, և արդյունքում, «Սերմերի գործակալության» ՊՈԱԿ-ին անհատույց, անժամկետ օգտագործման իրավունքով ամրացվել են ՀՀ Արմավիրի մարզի Սերձավանի համայնքի տարածքում գտնվող «Երկրագործության և բույսերի պաշտպանության գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին ամրացված Սերձավանի վարչական շենքի երկրորդ հարկից 300 քառակուսի մետր և 3-րդ հարկն ամբողջությամբ: Հատկացված տարածքը 01.06.2008թ. դրությամբ գույքային իրավունքների պետական գրանցում չի ստացել:

24.07.2006թ.-ին ԾԻԳ-ի և «Նիկի-Դավ Գրուպ» ԲԲԸ - «ԳՈՌՏԻԳ» ՍՊԸ կոնսորցիումի միջև 64,919,950.0 ՀՀ դրամ գումարով կնքված պայմանագրով նախատեսված վերանորոգման աշխատանքները նպատակաուղղվել են ոչ միայն «Սերմերի գործակալության» ՊՈԱԿ-ին հատկացված տարածքի, այլ՝ ամբողջ «Երկրագործության և բույսերի պաշտպանության գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի վարչական շենքի վերանորոգմանը:

Տարածքի գույքային իրավունքների պետական գրանցման հարցերը չեն կարգավորվել նաև Գյումրիի լաբորատորիայի համար:

Վերահսկողությամբ պարզվել է նաև, որ.

- «Սերմերի Գործակալության» ՊՈԱԿ-ի Սիսիանի («Մակիչ և Մաջո» ՍՊԸ), Ստեփանավանի («Տրիտոն» ՍՊԸ) և Գյումրիի («Արգիկ» ՍՊԸ) լաբորատորիաների շինարարական աշխատանքների ուշացման պատճառով, պայմանագրերի 5.4. կետի համաձայն, կապալառուներից պետք է պահել ուշացման տույժ՝ ընդհանուր 487,583.0 դրամ գումարի չափով:

- «Սերմերի փորձարկման սարքավորումների ձեռքբերման» համար մրցույթի արդյունքում հաղթող է ճանաչվել «Փինք Ֆլամինգո» ՍՊԸ-ն, որի հետ կնքվել է պայմանագիր՝ 38,988.2 հազ. դրամ արժեքով, ապրանքների մատակարարման 2 ամիս ժամկետով: Այնուհետև, մատակարարը նամակով խնդրել է մատակարարման ժամկետը երկարաձգել ևս 60 օրով, քանի որ ապրանքների մի մասի մատակարարումն ուշանում է (դրանց մի մասը տեխնոլոգիապես բարդ սարքավորում է և դրանց արտադրության համար պահանջվում է մոտ 60 օր ժամանակ և պետք է առաքվեն ծովով, իսկ Չինաստանից ու Հնդկաստանից առաքումը սովորաբար տևում է 50-60 օր): Այսինքն, «Փինք Ֆլամինգո» ՍՊԸ-ն մրցույթին մասնակցել է և հաղթել 60 օր

մատակարարման ժամկետով, սակայն մատակարարման ընթացքում է միայն տեղեկացրել ԾԻԳ-ին, որ ապրանքների մատակարարումն անհնարին է պայմանագրով սահմանված ժամկետներում: 01.06.2008թ.-ի դրությամբ «Փինք Ֆլամինգո» ՍՊԸ-ն մատակարարել էր 8,904.3 հազ. դրամի ապրանքներ կամ պայմանագրային արժեքի 22.8%-ը: Պայմանագրում ժամկետի փոփոխություն չի կատարվել, և փաստացի մատակարարումից հետո ԾԻԳ-ը պարտավոր է հաշվարկել համապատասխան ուշացման ժամկետը և կիրառել պայմանագրով նախատեսված տույժեր:

Մաս Գ. Համայնքների տնտեսական զարգացում

Այս բաղադրիչի նպատակն է՝ ՀՀ մարզերի ընտրված գյուղական համայնքներում նպաստել տնտեսական զարգացմանը՝ կարիքների գնահատման/պլանավորման և ներդրումների միջոցով: Ներդրումներն իրականացվում են ենթակառուցվածքների (խմելու և ոռոգման ջրագծերի, գազատարների, կոյուղագծերի) բարելավման, նոր գյուղատեխնիկայի տրամադրման և վերանշակող արտադրամասերի ստեղծման միջոցով, և կստեղծեն համայնքներում սոցիալ-տնտեսական զարգացումը խթանող միջավայր: 01.06.2008թ. դրությամբ ընտրված⁷ 6 մարզերի 134 համայնքներում ենթաձրագրերը ներկայացված են ստորև աղյուսակում:

Աղյուսակ 5

	ՀՀ մարզերի անվանումը	Ընտրված համայնքներում բնակչության ընդհանուր թիվը (2001թ.)	Ընտրված համայնքների քանակը	Ընտրված համայնքների ընդհանուր դրամաշնորհի չափը (ՀՀ դրամ)	Ենթաձրագրի քանակը					Նոր ենթաձրագրերի նախագծում/ պայմանագրերի կնքում
					Ընդամենը	Այդ թվում գյուղատնտեսական մեքենա-մեխանիզմների տրամադրման ենթաձրագրեր	Ավարտված ենթաձրագրերի		Ընթացքի մեջ գտնվող ենթաձրագրեր	
							քանակը	գումարը (ՀՀ դրամ)		
1	Լոռի	16,060	25	569,551,200	29	9	5	88,310,933	11	13
2	Տավուշ	16,151	13	564,304,800	21	9	8	125,293,400	10	3
3	Շիրակ	15,922	20	551,704,800	21	12	3	41,984,000	12	6
4	Սյունիք	15,964	30	566,280,000	30	4	9	221,863,200	10	11
5	Գեղարքունիք	15,581	18	566,664,000	24	13	7	106,284,708	5	12
6	Արագածոտն	16,046	28	571,521,600	31	9	12	170,481,600	12	7
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	95,724	134	3,390,026,400	156	56	44	754,217,841	60	52

⁷ Միջազգային և տեղական խորհրդատուների կողմից մշակվել են մարզերի և համայնքների ընտրության չափանիշները. *մարզերի ընտրության համար*՝ եկամտից զրկվածության, խոցելիության ցուցանիշ, սոցիալական նպաստ ստացող տնտեսությունների թիվը, համախառն ազգային արդյունքում գյուղատնտեսական արդյունքի տոկոսը, *համայնքների ընտրության համար*՝ հարաբերական հեռավարությունը Երևանից, մարզկենտրոնից, մայրուղուց, հարաբերական բարձրությունը ծովի մակերևույթից, մարդկային ռեսուրսներ/ներուժ՝ ակտիվ տարիքի բնակչության տոկոսը (7-60) տարեկան, մեկ շնչի հաշվով հողատարածք և անասնազխաբանակ:

Ինչպես երևում է աղյուսակից, 01.06.2008թ. դրությամբ 134 համայնքներում իրականացվում են 156 ենթաձրագրեր՝ ընդհանուր 3,390.03 մլն դրամ արժեքով⁸, որից 44-ը (754.2 մլն դրամ⁹ ընդհանուր արժեքով) ամբողջությամբ ավատված ենթաձրագրեր են: 56 ենթաձրագրերը գյուղատնտեսական մեքենա-մեխանիզմների տրամադրման ձրագրեր են, իսկ մնացածը՝ խմելու ջրագծերի վերանորոգման, ոռոգման ջրագծերի կառուցման/վերանորոգման, գազիֆիկացման և էլեկտրական հոսանքի անցկացման ձրագրեր:

Այս բաղադրիչի շրջանակներում նույն 6 մարզերում ստեղծվել են Մարզային աջակցության թիմեր (այսուհետ՝ ՄԱԹ)՝ մարզերում իրականացվող ենթաձրագրերի համար պլանավորման/նախապատրաստական աշխատանքների կազմակերպմանն աջակցելու և իրականացման փուլում ենթաձրագրերով աշխատանքների ընթացքը համակարգելու նպատակով: ՄԱԹ-երի անդամները, որպես խորհրդատուներ, վճարվում են Ծրագրի ճապոնական դրամաշնորհի միջոցներից: Վերահսկվող ժամանակահատվածում բաղադրիչի կոորդինատորի և աշխատակիցների համար վարկային միջոցներով ձեռք է բերվել գրասենյակային կահույք՝ 3,496.5 ԱՄՆ դոլար արժեքով և ՆԻՎԱ մակնիշի 6 ավտոմեքենա՝ 57.5 հազ. ԱՄՆ դոլար արժեքով:

Վերահսկողության արդյունքում պարզվել է, որ՝

- Արագածոտնի մարզի Արտեմի գյուղի տարածքում գտնվող 2.9 հեկտար գործարարական այգու համար 500 մետր երկարությամբ ոռոգման ցանցի վերակառուցման աշխատանքների («Բաղրամյանշին» ԲԲԸ), Սյունիքի մարզի Վաղատուր համայնքի խմելու մայր ջրագծի վերանորոգման և ՕԿՁ-ի, ներքին ցանցի կառուցման աշխատանքների («Սերժ Սկրտչյան» ՍՊԸ), Սյունիքի մարզի Խնածախ համայնքի ջրատարի և ներքին ցանցի կառուցման աշխատանքների («Սերժ Սկրտչյան» ՍՊԸ), Լոռու մարզի Ծաղկաբեր համայնքի գազիֆիկացման աշխատանքների («Ծովասարշին» ՍՊԸ) ուշացման պատճառով, պայմանագրերի 5.4. կետի համաձայն, կապալառուներից պետք է պահել ուշացման տույժ՝ ընդհանուր՝ 1,356,858 դրամ գումարի չափով:

- Լոռու մարզի Քարինջ և Մեծ ու Փոքր Այրում համայնքների գազիֆիկացման աշխատանքների կատարման համար պայմանագրերով նախատեսված ժամկետներում աշխատանքները չեն ավարտվել, ինչը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ համայնքի կողմից նախատեսված ներդրումը չի կատարվել:

⁸ Նախորդ վերահսկողությամբ արձանագրվել էր, որ մինչև 01.10.2006թ.-ը 2 մարզերում 11 ենթաձրագրեր գտնվում էին իրականացման փուլում՝ ընդհանուր 309,556,800.0 դրամ արժեքով:

⁹ Այս գումարում ներառված չեն դեռևս ընթացքի մեջ գտնվող ենթաձրագրերը:

• Լոռու մարզում իրականացվող 3 աշխատանքների դեպքում կատարվել է պայմանագրով նախատեսված ժամկետների երկարաձգում՝ ցրտաշունչ ձմռան պատճառով:

Խորհրդատուների կողմից իրականացված հիմնական աշխատանքները

Վերը նշված բաղադրիչներով հիմնականում իրականացվել են հետևյալ խորհրդատվական և վերապատրաստման աշխատանքները:

Ծրագրի **ՄԱՍ Ա.** բաղադրիչով ԳՖԿ-ի համար ճապոնական դրամաշնորհի միջոցներով կատարվել է 90.5 հազ. ԱՄՆ դոլարի վճարում՝ 2 արտասահմանյան և 2 տեղական խորհրդատուների աշխատանքների համար:

ՄԱՍ Բ. բաղադրիչով վարկային և ճապոնական դրամաշնորհի միջոցներից կատարվել է 91.1 հազ. ԱՄՆ դոլարի վճարում (այդ թվում՝ 4 տեղական խորհրդատուներ, որոնք աշխատել են անմիջապես ԳԱՀԿ-ում, մեկ թարգմանիչ, Տնտեսական ոլորտային օրենսդրության գծով տեղական մասնագետ, Ծրագրի իրավաբան-խորհրդատու և արտասահմանյան երկու խորհրդատուներ): ԳԱՄԿ-երի խորհրդատվական աշխատանքների համար վարկային և ճապոնական դրամաշնորհի միջոցներից կատարվել է 18.5 հազ. ԱՄՆ դոլար (այդ թվում՝ 10 թարգմանիչ, Տնտեսական ոլորտային օրենսդրության գծով մեկ տեղական մասնագետ, արտասահմանյան մեկ խորհրդատու): «Ուսուցում և սեմինարներ» կատեգորիայով վարկային և ճապոնական դրամաշնորհային միջոցներից ԳԱՀԿ-ի գծով կատարվել են 31.7 հազ. ԱՄՆ դոլարի վճարումներ, ԳԱՄԿ-երի գծով՝ 14.1 հազ. ԱՄՆ դոլարի վճարումներ: «Սերմերի և տնկիների շուկայի հզորացում» ենթաբաղադրիչով վարկային միջոցներից «Խորհրդատվական ծառայություններ» կատեգորիայով կատարվել են 6.4 հազ. ԱՄՆ դոլարի, իսկ «Ուսուցում և սեմինարներ» կատեգորիայով՝ 6.1 հազ. ԱՄՆ դոլարի վճարում:

Ծրագրի **ՄԱՍ Գ.** բաղադրիչով ճապոնական դրամաշնորհի հաշվին ՄԱԹ-երի խորհրդատուներին վճարվել է 257.96 հազ. ԱՄՆ դոլար աշխատավարձ, իսկ մեկ արտասահմանյան և տեղական երկու խորհրդատուներին վճարվել է 103.56 հազ. ԱՄՆ դոլար: «Ուսուցում և սեմինարներ» կատեգորիայով կնքվել է մեկ պայմանագիր՝ 3,303.0 հազ. դրամ արժեքով:

Խորհրդատուների աշխատանքների արդյունքում անցկացվել են բազմաթիվ սեմինարներ բանկային մասնագետների, ԳԱՀԿ-ի, ԳԱՄԿ-երի և ԾԻԳ-ի մասնագետների համար: Մշակվել և ներկայացվել են մի շարք փաստաթղթեր՝ ռազմավարական պլանավորման, մեթոդոլոգիական, բիզնես ծրագրերի կազմման և

այլնի մի շարք ուղեցույցներ, ձևակարգեր, աշխատանքի սկզբունքներ, Ֆերմերային դաշտային դպրոցների (ՖԴԴ) մեթոդոլոգիայի ձեռնարկ, անասնապահության և Ինտեգրացված պայքարի և բանջարեղենի արտադրության ուղղությամբ ՖԴԴ-ների ուղեցույցներ, ՖԴԴ-ի ցանցերի ստեղծման ուղեցույց և այլն: Ստեղծվել է ՀՀ-ում գործող այն պետական հիմնարկների, առևտրային բանկերի, վարկային, հասարակական կազմակերպությունների, հիմնադրամների, միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցչությունների տեղեկատվական բազա, որոնք օժանդակություն են ցուցաբերում գյուղական համայնքներին և ֆերմերային տնտեսություններին: Արդյունքում հավաքվել է մոտ 150 կազմակերպությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն, որի արդյունքում ԾԻԳ-ի գործառնական ծախսերի հաշվին հրապարակվել է «Ուղեցույց գյուղական ձեռնարկություններին», որը բաժանվել է գյուղական համայնքներին: «Կանաչ արահետ» ՀԿ-ի կողմից իրականացվել է **Ֆերմերային դպրոցների կազմակերպում:**

Արձանագրվել են տարրեր բնույթի թերություններ ԾԻԳ-ի աշխատանքներում

- Աշխատանքների վճարման ակտում բացակայում է հայտի ներկայացման օրն ու ամսաթիվը, ըստ որի չի երևում աշխատանքների վերջնաժամկետը:

- Կապալի պայմանագրերի 3.1. կետով Պատվիրատուն (ԾԻԳ-ը) աշխատանքների ավարտման ակտն ընդունելուց հետո 7 բանկային օրվա ընթացքում, պետք է վճարի պայմանագրային գումարն ամբողջությամբ, սակայն փաստացի վճարումները կատարվել են աշխատանքներն ընդունելուց 15 և 43 օր հետո:

- ԾԻԳ-ի կողմից կատարվել է կապալի պայմանագրի լրացման սխալ ձևակերպում/կազմում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

- Ծրագրով նախատեսված վարկային գծի իրականացման շրջանակներում ընդգրկված են 5 առևտրային բանկեր, սակայն փաստացի աշխատում են 4-ը: Ծրագրով նախատեսվել էր նաև տարբեր ֆինանսական միջնորդների՝ առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների մասնակցություն (մասնավորապես՝ այն հաստատությունների հետ, որոնք առաջարկում են լիզինգային և միկրոֆինանսավորման ապրանքներ), որոնք չեն ընդգրկվել:

Բանկերի կողմից վարկերը տրամադրվել են *միայն 18 ամիսը գերազանցող* մարման ժամկետով ենթածրագրերի համար, շրջանառու կապիտալի մինչև 18 ամիս ֆինանսավորում առևտրային բանկերի կողմից չի իրականացվել: Բանկերի կողմից ենթավարկի տրամադրման համար ապահովման միջոց է կիրառվել միայն գրավն այն դեպքում, երբ կարող էր օգտագործվել ապահովման միջոցների այլ ձև՝ երաշխիքային ապահովում:

- Պայմանագրով նախատեսված ժամկետների ուշացման պատճառով («Մակիչ և Մաջո» ՍՊԸ, «Տրիտոն» ՍՊԸ, «Արգիկ» ՍՊԸ, «Բաղրամյանչին» ԲԲԸ, «Սերժ Սկրտչյան» ՍՊԸ (2 դեպքով), «Ծովասարչին» ՍՊԸ) հաշվարկվել են ուշացման տույժեր՝ 1,844.4 հազ. դրամ ընդհանուր գումարով:

- ԳՖԿ-ի համար ձեռքբերված մեկ հատ «ՆԻՎԱ» մակնիշի ավտոմեքենան 01.06.2008թ. դրությամբ չի ստացել համապատասխան գրանցում:

- «Սերմերի գործակալության» ՊՈԱԿ-ին և դրա լաբորատորիաներին աջակցելու նպատակով կատարվել են 422.0 հազ. ԱՄՆ դոլարի ծախսեր, սակայն լաբորատորիաները լիարժեք չեն գործում, դրանց համար ձեռք բերված սարքավորումների և ավտոմեքենաների մի մասը դեռևս չեն տրամադրվել լաբորատորիաներին, իրականացված շինաշխատանքները չեն ծառայում իրենց նպատակին:

- ✓ 6 ավտոմեքենաներից 3-ը (28.75 հազ. ԱՄՆ դոլար) 01.06.2008թ. դրությամբ չեն հատկացվել «Սերմերի գործակալություն» ՊՈԱԿ-ի Գյումրիի, Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզային լաբորատորիաներին:
- ✓ Ծրագրով նախատեսվել էր «Սերմերի գործակալության» ՊՈԱԿ-ի շենքի վերանորոգում, որին անժամկետ օգտագործման իրավունքով տարածք ամրացվել է «Երկրագործության և բույսերի պաշտպանության գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի վարչական շենքից (Արմավիր, Մերձավան): Հատկացված տարածքը 01.06.2008թ. դրությամբ գույքային իրավունքի

պետական գրանցում չի ստացել: 24.07.2006թ.-ին ԾԻԳ-ի և «ՆիկԴավ Գրուպ» ԲԲԸ - «ԳՈՌ-ՏԻԳ» ՍՊԸ կոնսորցիումի միջև 64,919,950.0 ՀՀ դրամ գումարով կնքված պայմանագրով նախատեսված վերանորոգման աշխատանքները նպատակաուղղվել են ոչ միայն «Սերմերի գործակալության» ՊՈԱԿ-ին հատկացված տարածքի, այլ՝ ամբողջ «Երկրագործության և բույսերի պաշտպանության գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի վարչական շենքի վերանորոգմանը:

- ✓ «Սերմերի գործակալություն» ՊՈԱԿ-ի Գյումրիի լաբորատորիայի վերանորոգման աշխատանքներն իրականացվել են 14,291,842.0 դրամ գումարով: Վերանորոգման աշխատանքներն ավարտվել են մոտ մեկ տարի առաջ, սակայն լաբորատորիան դեռևս չի գործում: Գյումրիի լաբորատորիայի համար ձեռք բերված սարքավորումները, գրասենյակային կահույքը, ավտոմեքենան մինչ այժմ գտնվում են Սերձավանում՝ «Սերմերի գործակալություն» ՊՈԱԿ-ում: Գյումրիի լաբորատորիային ամրացված տարածքի գույքային իրավունքների պետական գրանցման գործընթացը նույնպես իրականացված չէ: Վարկային միջոցները՝ վերանորոգման մասով 14,291,842.0 դրամ գումարով, օգտագործվել են անարդյունավետ: Իրենց նպատակին դեռևս չեն ծառայում նաև լաբորատորիայի համար ձեռք բերված սարքավորումները, կահույքը և ավտոմեքենան:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԾԻԳ-ին և Ծրագրի կառավարման խորհրդին՝

- Բարելավել «Սերմերի գործակալություն» ՊՈԱԿ-ի և դրա լաբորատորիաների աշխատանքները, հետևել Ծրագրի շրջանակներում տրամադրված սարքավորումների, գույքի և փոխադրամիջոցների, ինչպես նաև՝ վերանորոգված տարածքների արդյունավետ և նպատակային օգտագործմանը:

- Ձեռնարկել միջոցառումներ՝ «Սերմերի գործակալություն» ՊՈԱԿ-ին և դրա լաբորատորիաներին ամրացված տարածքի իրավունքի պետական գրանցման խնդիրները լուծելու ուղղությամբ:

- Բարելավել ՄԱԹ-երի աշխատանքները համայնքներում, որպեսզի վերջիններս հետևեն համայնքների կողմից նախատեսված ներդրումները ժամանակին կատարելուն:

- Բարձրացնել ենթավարկերի մատչելիությունը՝ տարբեր ֆինանսական միջնորդների և մեծ թվով բանկերի մասնակցության միջոցով: Բարելավել ՇԻԳ-ի կողմից ԳՖԿ-ին վճարումների պլանավորման և կատարման գործընթացը:

- Շինարարական աշխատանքների համար մրցույթները հայտարարելիս հաշվի առնել աշխատանքների իրականացման ժամանակահատվածում ձմռան ամիսների բացառումը, որպեսզի աշխատանքները կատարելիս լրացուցիչ չերկարաձգվեն պայմանագրերով նախատեսված ժամկետները: Կապալի պայմանագրերը կազմելիս հաշվի առնել աշխատանքների ավարտն ընդունելու համար պահանջվող ժամանակահատվածը:

- «ՀՀ վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի գ) ենթակետի համաձայն, մեկամսյա ժամկետում Վերահսկիչ պալատին տրամադրել գրավոր տեղեկատվություն՝ հաշվետվությամբ արձանագրված խախտումների վերացման վերաբերյալ: